

A hosszú tartamú szabadságvesztés és a reintegráció

BREZOVSZKI Anna Luca¹

Aktualitását elveszíteni képtelen tárgykör a szabadságvesztés-büntetés és a reintegráció kapcsolata, a zárt világból szabadult fogvatartott sikerességének, helytállásának pozitív befolyásolása. Össztársadalmi érdek, hogy a büntetését letöltött személy a szabad világban törvényes keretek között tudjon érvényesülni, hogy kriminogén faktorok okán ne lépjen ismét a bűn útjára. Ezen összetett és figyelemre érdemes téma apropóján már számos kutatás született, hiszen mind a szabadságvesztésnek, mind a reintegrációnak számos olyan aspektusa van, amelyet tágabb – nem kizárólag kutatói – érdeklődés övez. A börtönáltalmak, a kapcsolattartás fontossága és mi-benléte, a speciális rezsimrendszer vagy éppen az, hogy pontosan mennyi időt értünk hosszú tartam alatt, azért ilyen fontos, mert társadalmunk milyensége szempontjából egyáltalán nem mindegy, hogy egy legtöbbünk számára láthatatlan közösségben milyen impulzusok érték azon személyt, akire szabadulása után egyszerre kerül az új élet, a tiszta lap reménye és terhe.

Kulcsszavak: hosszú tartamú szabadságvesztés, reintegráció, börtönáltalmak, büntetés-végrehajtás

A tanulmány célja

Jelen tanulmány célja, hogy értékelő ismertetést nyújtson hosszú tartamú szabadságvesztésről és reintegrációról, illetve ezek kapcsolatáról, a reintegráció lehetőségeiről.

A hosszú tartamú börtönbüntetés kapcsán – a fogalom bemutatása mellett – min-denekelőtt áttekintjük a korábbi értelmezéseket, illetve ismertetjük a jelenlegi jogszabályi hátteret, s rámutatunk arra is – némiképp előreszaladva a következő nagyobb tartalmi egységig –, hogy a jogalkotók miként gondolkodtak azon intézményekről és módszerekről, amelyek a fogvatartottak társadalomba való visszailleszkedését segítik, és hogy milyen jogszabályi keret az, amely kapaszkodókat ad mind a hosszú tartamú szabadságvesztés, mind a reintegráció tartalmát, értelmezését illetően.

A reintegrációt és annak lehetőségeit jelen tanulmányban szűken, csupán a hosszú tartamú szabadságvesztésre ítélték kapcsán fogom bemutatni és értelmezni, kezdve a rehabilitációs eszme múltjának felvillantásától egészen a tárgykört érintő aktua-

¹ Szociálpedagógus, kriminológus, PhD-hallgató, Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Kriminológiai Tanszék, e-mail: brezovszki.anna@ajk.elte.hu

litásokig, fontosabb, nagyobb ívű kutatások és projektek rövid és lényegre törő bemutatásáig.

Terjedelmi korlátok miatt jelen tanulmányban nem érintem azon – a hosszú tartamú szabadságvesztésre ítélteteket kevésbé érintő – programokat, mint a TÁMOP vagy az EFOP.

Módszertan

Tanulmányom célja, hogy feldolgozza a téma szakirodalmát. Vizsgálatom tehát beavatkozásmentes *desk research*, vagyis szekunder kutatás, amely során áttekintem a tárgyköröket érintő publikációkat, és az így megismert másodlagos forrásokból származó adatokat (példának okáért fontosabb projektek eredményei) is rögzítem.² A tartalom- vagy dokumentumelemzés módszere lehetővé teszi, hogy hosszabb időszakok eseményeit is bemutassam, például a rehabilitációs gondolat megjelenését büntetés-végrehajtási intézményekben.³

A hosszú tartamú szabadságvesztés fogalma meghatározásának nehézségei

Hogy a hosszú tartamú szabadságvesztést illetően mi tekinthető „hosszúnak”, arról megoszlanak a tárgykör kutatóinak véleményei. Nagy Ferenc például – egy 2005-ös tanulmányban⁴ – az 5 évi vagy azt meghaladó szabadságvesztést már e kategóriába sorolta. Nagy meglátását támasztja alá az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának Rec(2003)23. számú ajánlása is, amely határozott ideig tartó büntetés esetén az 5 évnél hosszabb tartamú szabadságvesztést már hosszú tartamú büntetésnek minősíti.⁵ Mezey Barna szintén felhívja a figyelmet⁶ a hosszú tartam értelmezésének relatív mivoltára. Kiemeli, hogy egy 19. századi magyar feljegyzés szerint „három esztendő tömlöc értéke megfelel a halálbüntetés értékének”.

Úgy tűnik tehát, hogy a „hosszúság” kérdését alapvetően befolyásolja az adott kor társadalma, kriminálpolitikája, a döntéshozók és jogalkotók büntetés-végrehajtási törekvései. A hatályos Büntetés-végrehajtási Törvény (a továbbiakban: Bv. tv.) 186. § (1) bekezdése,⁷ továbbá a büntetés-végrehajtási gyakorlat okán a szakma (nemzeti és nemzetközi szinten egyaránt)⁸ manapság a 10 év és afölötti szabadság-

² BASSOT 2022: 4.

³ BABBIE 2003: 363.

⁴ NAGY 2005: 15.

⁵ NAGY 2005: 15.

⁶ MEZEY 2005: 6.

⁷ 186. § (1) Azt az elítéltet, aki szabadságvesztés büntetésből folyamatosan legalább tíz évet bv. intézetben tölt, reintegrációs programba kell bevonnai, amelynek szabályait az elítélt köteles megtartani.

⁸ Lásd például: HESKIN et al. 1974: 151.

vesztés esetén beszél hosszú tartamról, annak ellenére, hogy nincsen egzakt definíció a hosszú tartamú szabadságvesztés pontos idejét illetően.

Ugyanakkor érdekes adalék, amely tovább nehezíti a hosszú tartam pontos meghatározását, hogy a Bv. tv. értelmében a hosszú idős speciális részlegre (a továbbiakban: HSR) az életfogytig tartó vagy legalább 15 évi szabadságvesztés-büntetésüket töltő elítéltek kerülhetnek.⁹

A hosszú tartamú szabadságvesztés-büntetés főbb problémái az empirikus vizsgálatok tükrében

Ma is élénk szakmai viták övezik a hosszú tartamú büntetéssel kapcsolatos speciális börtönártalmak – illetve ezek visszafordíthatóságának, esetleges meggátlásának – tárgykörét. Fontosnak gondolom sorba venni, hogy a Clemmer-féle kategóriák¹⁰ mentén mely börtönártalmak milyen mértékben érinthetik azon elítélteket, akik 10 vagy esetleg 15 évnél is hosszabb időt töltenek a zárt intézetekben.

A klasszikus börtönártalmak alatt leggyakrabban az úgynevezett *prizonizációt* értjük, amely a börtönvilág értékeinek és (szub)kultúrájának személyiségbe integrálódását jelenti, voltaképp azt, amikor a korábbi normákat felülírják a börtönben uralkodó erkölcsök. Inherens ártalom alatt azokra a többletnehézségekre gondolunk, amelyek már jelen voltak az elítélt korábbi élete során is, ám a börtönben ezek felerősödtek. Jó példa erre, amikor a bebörtönzés hatása ismét életre hívja az intézményi múlt okozta traumákat (például korábban gyermekotthonban töltött évek), de bármilyen pszichoszociális vagy intellektuális fogyatékoság ilyen módú kihangosodása is ebbe a kategóriába sorolható. Végezetül pedig szólni kell az immanens, vagyis a börtön jellegéből adódó ártalmakról, amely alkategória alatt érdemes megemlíteni a személyiség leépülését, a külvilágtól történő teljes vagy részleges elidegenedést vagy a szociális és családi kapcsolatok eltűnését.¹¹

A börtön (szub)kultúrája kapcsán érdemes kiemelni Gönczöl álláspontját. A tanulmánya szerint a reintegrációs törekvések abszolút csődje a börtönben „kinevelődő” bűnöző-utánpótlás, amely leginkább a hosszabb büntetést töltő, perifériáról érkező, aluliskolázott elítélteket érintő probléma. Esetükben a munkáltatás is csupán csökkenti a börtönártalmat, a zárt intézmény rendjét fenntartani igyekvő, kvázi szabadidő-kitöltő foglalkoztatás, amely hosszú távon kevésbé képes célt érni, pedig a reintegráció egyik legfontosabb aspektusa lehetne, ha piacképes végzettséggel kerülnének ki az intézetekből a fogvatartottak.¹²

Az izoláció és a saját személyiségtől való elidegenedés szintén klasszikus példák, amelyeket a totális intézményi jelleg és a büntetés előremenetelével párhuzamosan

⁹ Bv. tv. 105. § (1).

¹⁰ Lásd bővebben: CLEMMER 1958.

¹¹ VIG-FLIEGAUF 2019: 972.

¹² GÖNCZÖL 2013: 128.

egyre inkább lecsupaszuló, a korábbi személyiségjegyeiktől mentes *self* okoz.¹³ Számos vizsgálat alátámasztja, hogy a börtön zárt világában töltött huzamosabb idő és az azzal járó elszigeteltség – amellet, hogy meggyengíti a fogvatartottak kommunikációs és szociális készségeit – negatívan befolyásolja önképüket és önbecsülésüket is, ráadásul az önállóság (például döntéshozatal tekintetében) képessége is jelentősen csorbul.¹⁴

A hosszú tartamú szabadságvesztés okozta, legfájdalmasabbnak vélt elítélti hátrányok kapcsán Flanagan 1980-ban megismételte Richards korábbi, szintén hosszú idős szabadságvesztésre ítétek körében végzett interjú vizsgálatát. Húsz problémakört foglalt össze, és arra kérte interjúalanyait, hogy rangsorolják őket. A két kutatás alapvetően szinte azonos konklúziókkal zárult. Flanagan eredményei alapján az 5 leginkább fájdalmas probléma az elítéltek szemében (az elsőtől az ötödikig haladva):

1. a család és szeretteik hiánya;
2. a szociális élet kvázi nemléte;
3. félelem a szabadulás utáni élettől;
4. az elkésérítő érzés, hogy a börtön falai között elvesztegetik az életüket;
5. a gyakorta érzett szexuális frusztráció.¹⁵

Bár sok kutatás foglalkozott korábban a hosszú tartamú szabadságvesztésre ítétek lelki egészségével, Flanagan arra mutat rá, hogy az elítéltek saját bevallása szerint ezek a problémák vannak legkevésbé a fókuszban a mindennapjaikban:

1. kimaradni a zárt intézetben a nyílt, erőszakos jellegű ellentétekből;
2. önsajnálát;
3. félelem bárminemű pszichiátriai probléma megjelenésétől;
4. a magabiztosság elvesztése;
5. félelem attól, hogy az idő előrehaladtával hatalmába kerítik a szuicid gondolatok.¹⁶

Ahogy a kutató is kiemelte, az interjúkból észlelhető, hogy a döntő többség igyekezett megtörhetetlenséget reprezentálni, eleget tenni azon toxikus társadalmi elvárásnak, hogy az erősebbik nemet nem veszélyeztetheti semminemű pszichés probléma, még olyan extrém helyzetben sem, amit a zárt intézet falain belül kell átélnie. Érzékletesen kitűnik, hogy a büntetés okozta leginkább fájó aspektusok többsége mind a kinti világot érintik, az azt illető általános bizonytalanság szivárog be a börtönbe és nehezíti meg az intézményben töltött éveket.

Richards 1978-ban végzett kutatása olyannyira nagy hatású volt, hogy azt 2014-ben újfent megismételték, az eredményeket pedig 2016-ban publikálták.

¹³ SEEMAN 1959: 783–791.

¹⁴ GÖNCZÖL 1996: 352.

¹⁵ FLANAGAN 1980: 152.

¹⁶ FLANAGAN 1980: 152.

Hulley és munkatársai a korábban rögzített kategóriák, továbbá új problémakörök mentén is lefolytatták a vizsgálatot, és az alábbi eredményre jutottak azt illetően, hogy mely problémák okozzák a legtöbb fájdalmat az elítélteknek:¹⁷

1. a család, hozzátartozók vagy barátok hiánya (a család, hozzátartozók vagy barátok hiánya);
2. az elkésérítő érzés, hogy a börtön falai között elvesztegetik az életüket (a kinti hozzátartozók életével, hogylétével kapcsolatos félelem és izgalom);
3. a szociális élet kvázi nemléte (az az elkésérítő érzés, hogy életük legszebb éveit a zárt intézetben kötelesek tölteni);
4. az általános és elérhető luxus hiánya (mások által hozott utasítások és szabályok szerint kell élniük);
5. gyakorta érzett szexuális frusztráció (annak elkésérítő érzése, hogy a börtön falai között elvesztegetik az életüket).¹⁸

A hosszú tartamú szabadságvesztés kapcsán nem mehetünk el szó nélkül az egyre inkább előregedő „börtönnépesség”, az idősebb korú fogvatartottak (55+ év) problémája mellett sem. Juhász egy tanulmányában arra mutatott rá, hogy ezen speciális igényű csoport kutatása kiváltképp fontos, hiszen egyes országokban az időskorúak száma nagyobb arányban nő, mint a teljes börtönnépesség.¹⁹ A tanulmányban három fő problémakört vet fel: a szabadulásra való felkészítés milyenségének kérdését, a fogvatartottak egészségügyi állapotát, illetve hogy börtönön belüli elhelyezésük kapcsán az integráció vagy a szegregáció-e a járhatóbb út.²⁰

Avieli 2022-ben publikált kvalitatív vizsgálata a börtön falain belüli korosodással járó érzelmi folyamatokra irányította a fókuszot. Interjúk kutatásával rámutatott arra, hogy a már idősek tekinthető rabok kevéssé érzik kilátástalannak vagy feleslegesnek az előttük álló, várhatóan börtönben töltött éveket. Sokan kihangsúlyozták, hogy meglátásuk szerint többet találkoznak családtagjaikkal, mint ha nem a börtön falain belül élnének. És bár kutatások sora emeli ki az érzelmi elsivárosodást, a motiválhatatlanságot és a családi kötelek szétfoslását, meglepő módon a megkérdezett fogvatartottak egy másik oldaláról közelítették meg a tárgykört. Többek egybehangzó meglátása, hogy a börtön voltaképp egy kiút számukra abból az időskori magányból és szegénységből, amelyre meglátásuk szerint kárhoztatva lettek volna.²¹

A korábbi kutatási tapasztalatok számbavétele után talán elhamarkodott lenne azt gondolni, hogy a hosszú tartamú szabadságvesztés egyet jelentene az egyszerű vegetálással és semmilyen pozitív hozadékot nem tartalmazhat. Boros olyan elí-

¹⁷ Az eredeti, Richards-féle kategóriákat elsőként rögzítem, míg az új problémakörökkel kibővített kutatás eredményét zárójelben tüntetem fel, hozzátéve, hogy természetesen vannak átfedések.

¹⁸ HULLEY et al. 2016: 780.

¹⁹ JUHÁSZ 2013: 41.

²⁰ JUHÁSZ 2013: 44–52

²¹ AVIELI 2022: 1666–1670.

tétek között kutatott, akik már 10 éve szabadságvesztésüket töltötték.²² Megállapította, hogy az intelligenciaszint nem csökkent, viszont a viselkedés- és önkontroll jelentősen nőtt a vizsgált személyek esetén. A 2005-ben megjelent tanulmány írója azon a véleményen volt, hogy a szabadságvesztés előrehaladtával csökken a szabályszegések száma, illetve hogy a hosszú tartamú büntetés valós (további) bűnmegelőzési potenciállal bír, összevetve az általa némiképp elmarasztalt rövid tartamú szabadságvesztéssel.

A „börtön mint lehetőség a megjavulásra” koncepcióról Crewe és munkatársai sokat értekeztek, hozzátéve, hogy amennyiben az intézmény támogató, és az elítélt valóban képes tetteinek súlyát reálisan értékelni, akkor az intézet terepe lehet a pozitív irányú változásnak.²³ Albert és Bíró empirikus vizsgálata pedig rámutatott²⁴ arra, hogy az utógondozásban részt vett, szabadult interjúalanyaik döntő többségének pozitív a jövőképe, és aktívan tesz azért, hogy életét jobb mederbe terelje. Ugyanakkor a siker – amely a normalitás hétköznapi ember számára unalmas valóságának elérése – soktényezős és esetenként befolyásolhatatlan a börtönviselt egyén számára.

A hosszú tartamú szabadságvesztés a hatályos hazai büntető törvénykönyvben – a 2012. évi C. törvény

2009-től kezdve jelentős szigorítások figyelhetők meg a kriminál- és a büntetőpolitikában, nem számított tehát meglepetésnek, hogy a jelenleg is hatályos 2012. évi C. törvény (a továbbiakban: Btk.) jórészt az exkluzív trendek mentén született. Az erőszakos visszaeső bűnözőket érintő „három csapás”, a büntethetőségi korhatár bizonyos bűncselekmények esetén történő, szektorális leszállítása, illetve a hajléktalan lét kriminalizálásaként elhíresült törvényt módosítás²⁵ csupán pár példa. A börtönképesség – az ismertté vált bűncselekmények számának csökkenése ellenére is – az évtizedfordulón szintén növekedésnek indult, köszönhetően a hosszú tartamú szabadságvesztések nagy számának, illetve annak, hogy kevésbé súlyosnak minősíthető cselekmények esetén is dönthet a bíróság szabadságvesztés mellett.²⁶ Érdeemes rámutatni arra is, hogy a szigorodó büntetőpolitika milyen módon befolyásolja a hazai börtönviszonyokat. A törvény növelte büntetési rendszerünk végrehajtandó szabadságvesztés centrikusságát, amelynek értelmében kijelenthető, hogy a szabadságvesztés-büntetések közel 12%-a²⁷ végrehajtandó. Érzékletes adat továbbá, hogy ezen büntetések hozzávetőlegesen 30%-a 5 évnél hosszabb, és majdnem 3% azon elítéltek aránya, akik legalább 20 évi vagy életfogytig tartó szabadság-

²² BOROS 2005: 20–22.

²³ CREWE 2007.

²⁴ ALBERT–BÍRÓ 2012: 150.

²⁵ 2018. évi Szabálysértési Törvény módosítása.

²⁶ BORBÍRÓ 2019: 760–761.

²⁷ Lásd: <http://ugyesszeg.hu/wp-content/uploads/2022/10/bunozes-es-igazsagszolgalatas-2012-2021.pdf>

vesztésüket töltik. Talán az is sokak számára ismert tény, hogy a hazai fogvatartási mutatók az egyik legrosszabbak európai viszonylatban, még úgy is, hogy a börtön-építési programok ideig-óráig képesek csökkenteni az intézeteken és az ott dolgozó személyzetén lévő nyomást. Ezen ördögi kör összefüggéseit emelte ki Ruzsonyi is egy tanulmányában,²⁸ amikor a börtönről mint veszélyforrásról értekezett. A Cavadino–Dignan–Mair szerzői hármast²⁹ által felvázolt folyamatábrát Magyarországra vetítve rámutatott a túlszűfolt intézetek³⁰ és a túlterheltség okozta, személyi állományt illető motivátlanságra és általános kiábrándulásra. A tanulmány fontos konzekvenciája, hogy a modern börtön továbbra is keresi a helyes utat, amelyet a normalizáció és a nyitottság kellene hogy jellemezzен. Ezen elemek segíthetnének az elítéltek reintegrációját, de alkalmasak lennének a generális prevencióra és a bűnözéstől való félelem csökkentésére is. Tehát a rendszerszintűvé duzzadó problémák valós megoldása semmiképp sem újabb és újabb (konténer)intézetek építése lenne, hanem sokkal inkább az „input” oldal megreformálása.

A 2013. évi CCXL. törvény a hosszú tartamú speciális részlegről

Kihagyhatatlannak tartom, hogy ne rögzítsek pár fontosabb gondolatot a Bv. tv. kapcsán is. A reintegrációs törekvéseket alapvetően segíthetik a sajátos kezelési igényűek³¹ számára kialakított rezsimok, amely részlegeken zajló munka központjába az elítélt speciális helyzetéből kifolyólag fellépő nehézségek csökkentése, a többletproblémák kezelése kerül.³² A fentebb már említett HSR értelmezhető a Rec(2003)23 ajánlásra³³ adott válaszként is, hisz a dokumentum hangsúlyozza az „egyéb hosszú tartamú szabadságvesztésre ítélt esetben a megfelelő nevelési terv és a végrehajtási rezsim biztosításának kiemelt szükségességét”.³⁴

A HSR tapasztalatai még kevésbé kutatottak, éppen ezért tartom fontosnak Volford vizsgálatát, aki a Szegedi Fegyház és Börtön tapasztalatait rögzítette.³⁵ A speciális körletek létrehozása szakmai kezdeményezésekhez köthető, amelyeket a törvényalkotó felkarolt. A szóban forgó büntetés-végrehajtási intézet egy kvázi „otthon börtönt” hozott létre annak érdekében, hogy méltó és humánus körülményeket biztosítsanak azoknak, akik életük egy jelentősen nagy részét ezen zárt világban töltik. Érdekes tapasztalat volt a körleten, hogy bár a fogvatartottak nem jeleztek lélektani vagy érzelmi problémákat, a pszichológusi segítő beszélgetési felajánlásokra aktívan

²⁸ RUZSONYI 2015: 25.

²⁹ CAVADINO–DIGNAN–MAIR 2003: 11.

³⁰ Lásd bővebben: JUHÁSZ 2015.

³¹ A sajátos kezelési igényűeket illető reintegrációs feladatokról lásd bővebben: WORMITH et al. 2007.

³² Bv. tv. 105. § (1).

³³ R (2003) 23. számú ajánlás az életfogytig tartó szabadságvesztés és az egyéb hosszú tartamú szabadságvesztés végrehajtásáról.

³⁴ JUHÁSZ 2006: 26.

³⁵ VOLFORD 2015a; 2015b. Lásd bővebben: HEGEDŰS–IVASKEVICS 2016.

reagáltak. A körletlen csökevényesek a belső fejlődést segítő elemek, nincsen meg a társakkal való, jutalmazásért történő versengés öröme, a zömmel fiatal és életerős fogvatartottak már-már függőségi viszonyban állnak a személyi állománnyal. A fő probléma, hogy mozgásukban is korlátozva vannak, illetve az, hogy nem találnak értelmet büntetésük letöltésében, nincs elképzelésük a hogyan továbbról. A kis-állat- és növénytartás pozitív emocionális hatásai és a heti egy pszichológusi vizit ellenére egy üres és passzív lét rajzolódik ki a tanulmányból. Volford külön kiemeli, hogy a viszonylagos eszköztelenség és fogvatartotti motivátlanság közepette csak akkor tartja elképzelhetőnek a reintegrációs törekvések sikerességét, ha a személyi állomány felkészültsége megkérdőjelezhetetlen.

A reintegrációról

A reintegráció gondolatiságának múltja

A 19. században lezajlott változások a bűncselekményről alkotott felfogást is megváltoztatták. A pozitivisták felfogás tudományos és vizsgálatra érdemes jelenséggé írták le a bűnelkövetést.

A franciák mellett az olasz pozitivisták egy addig ismeretlen, úttörő irányzatot, a kriminálantropológiát vezették be a tudományos diskurzusba, amely magával hozta az elkövetők tipologizálását, ami az elkövetők különleges igényeinek felismeréséhez vezetett. Mivel a paradigma a bűnelkövetőt állította a középpontba, és mivel megismerhetőnek, törvényszerűnek és alakíthatónak gondolta a bűncselekmények minden aspektusát, ezért hitt abban is, hogy az esetek döntő többségében a bűnelkövető is javítható, sőt: *gyógyítható*.³⁶

A gyógyítás szót nem véletlenül használom, hisz a 20. század közepén, főleg Amerikában, de Svédországban is tapasztalt jóléti büntetőpolitikából nőtte ki magát a treatment (vagyis kezelési) modell. Kétségkívül szélsőséget képviselt ezen irányzat, amelynek fontos alapvetése volt az, hogy az állam a bűnözésért, ezért neki is kell meggátolnia annak elburjánzását. A jóléti állam elkötelezte magát a bűnelkövető kezelése és a családjáról való gondoskodás mellett, tehát teljes körű beavatkozást ígért. Felületesen szemlélve talán nem is tűnik elvetendőnek ez a modell, a valóságban azonban hamar megjelentek a problémák, amelyek az 1960-as évektől tapasztalt értékválságig és a (neo)konzervatív paradigma újraéledéséig vezettek.

A treatment modell problematikus elemeinek listája hosszúvá nyúlik. Mindenekelőtt a megvalósítása igencsak drágának bizonyult. Idővel az elítéltekkel dolgozó „fehérköpenyes” orvosi stáb helyett már csak „kék köpenyesek”, szakmai ismerettel kevésbé rendelkezők dolgoztak a kísérleti jelleggel létrehozott létesítményekben,

³⁶ BORBÍRÓ 2019: 733.

a terápiás börtönökben.³⁷ Komoly alapjogi sérelmek is tapasztalhatók voltak a határozatlan idejű kezelések miatt, de az irányzat végét leginkább talán annak eredménytelensége, a hozzá fűzött remények szertefozlása jelentette.³⁸ Meglátásom szerint a treatment típusú rehabilitáció egyik fő tévedése volt, hogy abszolút passzív, alárendelt alanyként bánt a bűnelkövetővel, voltaképp gyermeki létbe taszította. Az állam kiszolgáltatott helyzetbe hozta azt az elítéltet, akit betegként kezel, egyértelműen túllépve azon a beavatkozási határon, amelyet ma egy demokratikus jogállamtól elvárunk.

Bár a gyógyítás vágya nem, a nevelés gondolata hazánkban is napirenden volt a 20. században. Első konkrét, zárt intézeten belüli kifejeződése a fiatalkorúakat érintő javítóintézeti javítás és nevelés volt, amely abszolút pedagógiai jellegűként aposztrofálható, korai és kezdetleges módszerei ellenére is.³⁹ Itt érdemes megjegyezni, hogy a kriminálpedagógia gondolata és hazai megjelenése a 19. század végére tehető, amikor is célként fogalmazódott meg az itthoni intézmények nyugat-európai szinthez való felzárkóztatása. Ekkorra datálható az is, hogy a megtorlás, illetve a társadalom általános elrettentése mellett megjelenik a „megjavítás” is mint cél.⁴⁰ A fogalom kapcsán fontos kiemelni, hogy Hacker Ervinhez köthető a börtönvilágot illetően a reintegráció fogalmának bevezetése, hisz felismerte a megjavításfogalom egydimenziós, elidegenítő mivoltát, illetve azt, hogy a korrekciónak alapvetően nem gyógyító jellegűnek kell lennie.⁴¹

A reintegráció fogalma kapcsán Lőrincz József egy tanulmánya⁴² kiemeli: Hacker fogalom-újraértelmezése előtt főképp a reszocializációval találkozhattunk a szakirodalomban. Az akkori értelmezések átnevelésként kezelték a fogalmat, amelynek a korabeli megfigyelések szerint megfelelő terepet biztosít a börtön. A gyakorlati megvalósítás azonban problémába ütközött, elsősorban azért, mert a büntetés-végrehajtás centralizált és hierarchikus szervezete nem tudott eleget tenni az illuzórikus elvárásoknak, és képtelen volt proaktívan fellépni a bűncselekmények ellen.⁴³

A 20. század végére Magyarországon is tudatosult, hogy a személyiségkorrekció, illetve -fejlesztés nem váltotta be a hozzá fűzött reményeket, tehát ahogy Amerikában pár évtizeddel korábban, úgy itthon is szakítottak a reszocializáció előzőleg ismert és támogatott formájával. A kor börtönpolitikáját illető tételmondattá vált, hogy bár továbbra is preferálandó az átnevelés, a célja alapvetően már kimerül a börtönártalmak csökkentésében, éppen ezért nem igényli a neveléstudományi megközelítést, semlegessé válik az ezt illető hatásvizsgálatok kapcsán.⁴⁴

³⁷ Lásd bővebben: FIÁTH 2019.

³⁸ BORBÍRÓ 2019: 737

³⁹ LŐRINCZ 2006: 2.

⁴⁰ RUZSONYI 2021: 8.

⁴¹ HACKER 1918.

⁴² LŐRINCZ 2006.

⁴³ LŐRINCZ 2006: 16.

⁴⁴ LŐRINCZ 2006: 20.

A reintegrációról a kutatások tükrében

Amint az előzőekből kiderült, a bűnelkövetők rehabilitációjának gondolata sok fogalmi, tartalmi és ideológiai változáson ment keresztül. Az is kijelenthető, hogy a kifejezés a treatment ideológia válsága óta megszabadult a medikális töltettől,⁴⁵ amellyel csak egyetérteni tudok. A fogalom számomra egyet jelent azon felfogással, amely szerint az elkövetőt meggyógyítani kell, és közben figyelmen kívül lehet hagyni alapvető jogait, hogy a bűnelkövetés egy társadalom okozta betegség súlyos tünete, nem pedig a társadalmi lét valahol természetes velejárója.

Amikor a reintegrációról, reszocializációról, rehabilitációról vagy akár reeducációról beszélünk a bűnelkövetők kapcsán, érdemes külön kitérni a „re” előtagra, amely értelmében a beavatkozás célja valamilyen korábbi állapot helyre- vagy visszaállítása. Ugyanakkor nem szabad elfelejteni, hogy számos fogvatartott korábban sosem érte el a szocializáció azon fokát, amelyet társadalmunk elvár vagy normalitásként kezel.⁴⁶ Példaként említhető egy aluliskolázott, szociokulturális tekintetben hátrányos helyzetű elkövető, aki korábban sosem dolgozott. Az ő esetében a munka világához vagy a társadalmi normákhoz történő reszocializációról kevésbé lehet beszélni, hisz amennyiben elfogadjuk társadalmunk egyénekkel szemben támasztott alapvető elvárásait, úgy az alapvető szocializáció is hiányosnak tekinthető.

A három fogalom kapcsán két magyar kutatóra és fogalommagyarázatuk eltéréseire szeretném felhívni a figyelmet. Popper, még jóval az ezredforduló előtt úgy fogalmazott, hogy a reszocializáció a rehabilitáció és a reintegráció összességéként értelmezhető. Ezzel arra kívánt rámutatni, hogy a bűnelkövető testi, lelki, emocionális harmonizációja vagy normalizációja nem kerülhető meg, ha a társadalomba való eredményes visszailleszkedés a cél, még akkor sem, ha ez a cél némiképp talán túlmutat a büntetés-végrehajtási intézmények alapvető keretein.⁴⁷ Fliegeauf, hozzávetőlegesen negyven évvel később már amellett érvelt, hogy a reszocializáció folyamata nem foglalja magában sem a reintegrációt, sem a rehabilitációt, hiszen ezek különálló, jó esetben egymással párhuzamosan zajló folyamatok, amelyeket nem érdemes összekeverni.⁴⁸

Cullen és Gendreau⁴⁹ a vita eldöntése érdekében három fő kritériumot fogalmazott meg:

1. a reintegrációt célzó beavatkozás nem véletlenszerű, hanem tervezett;
2. a reintegráció, illetve ennek oka összefüggésben áll a bűnelkövető valamilyen tulajdonságával, személyiségvonásával, és olyan kritikus területekre irányul, mint a társas kapcsolatok vagy a munka világa;
3. a beavatkozás elsődleges célja a prevenció, vagyis a bűnismétlés potenciáljának minimálisra redukálása.

⁴⁵ SZABÓ 2014: 28.

⁴⁶ SZABÓ 2014: 36.

⁴⁷ POPPER 1970.

⁴⁸ FLIEGAUF 2012: 50–51.

⁴⁹ CULLEN–GENDREAU 2000: 112.

A hosszú tartamú szabadságvesztés és a reintegráció kapcsolata

Mára alapvetésnek tűnik, hogy egy működőképes reintegrációs programnak foglalkoznia kell azzal a ténnyel is, hogy a bűncselekmények nagy arányát olyan személyek követik el, akik már büntetett előéletűek. Többek között ez is az oka annak, hogy a Nemzeti Büntelmegelőzési Tanács is aktívan támogatja a börtön falain belül zajló reintegrációs programok további színesítését, a repertoár bővítését. Egy 2015-ös tanulmány összegezte azt, hogy az adott évben országosan 160 művészetterápiás és kreatív jellegű foglalkozás valósult meg, mintegy 2500 fogvatartottnak téve hasznossá ezzel a felesleges szabadidejét, és megnyitva számukra új perspektívákat az önmegvalósítás terén.⁵⁰

Fontos, hogy a fogvatartottakat illető reintegrációs programok tekintetében nem beszélhetünk teljes homogenitásról, Griffiths és munkatársai a tárgykör kapcsán az alábbi három kategóriát állították fel.

Intézményalapú programok

Hagyományosan ezt értjük a büntetés-végrehajtási intézményekben zajló reintegrációs beavatkozásokon, hiszen ezen kategória foglalja magában az edukációt, a munkáltatást, de a testi és lelki egészséget támogató programokat is. A programokból azok válnak eredményessé, amelyek képesek egyéni szükségletekre is válaszolni, amelyek figyelembe veszik a dinamikusan változó kriminogén faktorokat, amelyek aktív szerepet várnak el a fogvatartottól, és amelyek képesek érdekeltté tenni őt a változás folyamatában. A szerzők kiemelik, hogy számos program ezek közül önkéntes alapú, így sok esetben a leginkább rászorulóknak, de a büntetés monotonitására már belefásult elítéltek maradnak ki belőlük.⁵¹

Felügyeletalapú programok

Ezen programok középpontjában az éppen csak szabadult elítélt és a közösség kapcsolata áll. Maruna és LeBel⁵² tipologizálásának értelmében négy modellt különböztetünk meg, a kockázatalapút, a szükségletalapút, a középút jellegűt és az erősségeken alapulót.

Az első modell abból indul ki, hogy a volt elítélt továbbra is potenciálisan veszélyes lehet, ennek okán indokolt további megfigyelése, érdemes őt „szem előtt tartani”.

⁵⁰ BARBALICS 2015: 69.

⁵¹ GRIFFITHS–DANDURAND–MURDOCH 2007: 6.

⁵² MARUNA–LEBEL 2002: 165–172.

A szükségletalapú modellben az elkövető kriminogén szükségleteire kerül a hangsúly, a szabadulás után a pártfogó felügyelő igyekszik őt olyan szolgáltatókkal, programokkal összekötni, amelyek válaszolhatnak szükségleteire, amelyek pozitív irányba terelhetik további életét.

A harmadik modell az előző két modell között igyekszik közvetíteni, vagyis egyszerre kontrollt gyakorolni a volt fogvatartotton és támogatni őt. Ugyanakkor tanulmányok rámutattak arra, hogy ezen, a segítőben szerepkonfliktust okozó szerepkör gyakorlati kivitelezése problémás.

Az erősségeken alapuló modell a legkevesebbszer használt, legkiaknázatlanabb mind közül. Az elítélt a modellben több, mint felügyelni szükséges potenciális veszélyforrás, a cél pedig az, hogy az egyén erősségeire építve történjen meg a reintegrációja a társadalomba. Ez a modell az, amely leginkább kihangosítja a szabadulás utáni megbélyegződés szinte kivédhetetlen lehetőségét, és leginkább ez áll ki amellett, hogy a volt elítélt aktívan tegyen azért, hogy közvetlen közössége minél előbb visszafogadja.⁵³

Segítségnyújtáson alapuló (átmeneti) programok

Ezen – legtöbbször átmeneti jellegű – programok igencsak sokrétűek. Többek között érintik a korábban szerhasználó fogvatartottakat, de ami témám kapcsán igazán fontos, az az, hogy a lakhatás, a létfenntartás és a munkába állás mellett a családdal való kapcsolatot illetően is egykeznek gyakorlati segítséget nyújtani.⁵⁴

Következtetések

Kijelenthető, hogy a hosszú idő valós – éveket illető – tartama ma sem tisztázott. Meglátásom szerint a tárgykört alapjaiban befolyásolják olyan tényezők, mint az adott állam kriminál- és büntetőpolitikája, a többségi társadalom bűncselekményeket illető látásmódja és a születéskor várható élettartam. Szorgalmazom, hogy a téma kapcsán legyen egy elfogadott standard azt illetően, hogy mikortól tekinthető egy szabadságvesztés hosszú tartamúnak, ezzel is segítve a kutatások egységességét.

A hosszú tartamú szabadságvesztés kapcsán felmerülő problémák sora igen hosszú, még úgy is, hogy jelen tanulmányban csupán a fogvatartottakkal kapcsolatos oldalt mutattam be. Ahogyan arra kitértem, a legnagyobb kihívást alapvetően az jelenti, hogy az elítéltek alig jutnak információhoz a családtagjaikról, kevés a találkozási, illetve kommunikációs lehetőség a felek között, ez egyenes út a közeli kapcsolatok széthullásához, ami pedig extrém módon veszélyeztető faktor az ismételt

⁵³ GRIFFITHS–DANDURAND–MURDOCH 2007: 9.

⁵⁴ GRIFFITHS–DANDURAND–MURDOCH 2007: 13.

kriminalitás tekintetében. Emellett a szabadulás utáni várható instabilitás okozta frusztráció is jelen van a fogvatartottakban, amelyet a maximum heti egy alkalmas pszichológusi beszélgetés lehetősége kevéssé tud orvosolni, a magányosan töltött, céltalan órák pedig csak fokozzák ezen bénító gondolatokat. Hiába a HSR otthonossá, emberhez méltóvá tett rezsimje, a reintegrációs programok, a valós tartalom és a hosszú távú, kis lépésekben, de folyamatosan megvalósítandó célkitűzések továbbra is hiányoznak a hosszú tartamú szabadságvesztésre ítélteteket illető projektekből és a mindennapokból is.

Bár a kérdést korábban már pedzegettem, az empirikus kutatások és elítélti interjúk tanulmányozása után ismét érdemes feltenni a kérdést: felkészíthetnek a zárt intézetben zajló, reintegrációt segíteni hivatott programok a kinti életre?

A már idézett Albert–Bíró-kutatás azzal a konklúzióval zárult, hogy a reintegráció igen sokrétű, és sikerességét annyi tényező befolyásolja, így nehéz elképzelni, hogy egy olyan zárt intézmény, mint a börtön – annak minden humán erőforrásával –, önmagában elegendő hozzáadott értéket és gyakorlati tudást adjon át az elítélteknek. A tanulmány rávilágított arra, hogy a reintegrációt olyan tényezők mennyisége és minősége is befolyásolja, mint a jövedelemszerzés a szabadulás után, a lakhatási helyzet, a családi és baráti kapcsolatok, illetve az egyén önmagáról alkotott képe.⁵⁵ Ugyanakkor azt is hozzá kell tenni, hogy az eddigi tapasztalatok a hosszú távú sikeresség kapcsán egy másik, a fogvatartott hatáskörén kívül eső fontos tényezőt is megemlítenek. Ez pedig a társadalom befogadási (vagy visszafogadási) képessége. Kevésbé eredményes a büntetését letöltött személy próbálkozása, a benne lévő akarat és elszántság a törvénytisztelő polgári lét iránt, ha a társadalom rá ragasztott bélyege lekaparhatatlannak bizonyul minden tett és törekvés ellenére.

Felhasznált irodalom

- ALBERT Fruzsina – BÍRÓ Emese (2015): A sikeres reintegráció. In ALBERT Fruzsina (szerk.): *Életkeretek a börtönön innen és túl. Szubjektív reszocializációs esélyek.* (Szociológiai tanulmányok.) Budapest: MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont Szociológiai Intézet, 143–165.
- AVIELI, Hila (2022): 'A Sense of Purpose': Older Prisoners' Experience of Successful Ageing Behind Bars. *European Journal of Criminology*, 19(6), 1660–1677. Online: <https://doi.org/10.1177/1477370821995142>
- BABBIE, Earl (2003): *A társadalomtudományi kutatás gyakorlata.* Budapest: Balassi.
- BARBARICS Nikolett (2015): Fogvatartotti programok a reintegráció jegyében. *Börtönügyi Szemle*, (34)4, 69–75.
- BASSOT, Barbara (2022): *Doing Qualitative Desk-Based Research. A Practical Guide to Writing an Excellent Dissertation.* Bristol: Policy Press. Online: <https://doi.org/10.56687/9781447362456>
- BORBÍRÓ Andrea (2009): Prevenció és büntető igazságszolgáltatás. *Kriminológiai Tanulmányok*, (46), 13–37.
- BORBÍRÓ Andrea (2019): Kriminálpolitika. In BORBÍRÓ Andrea et al. (szerk.): *Kriminológia.* Budapest: Wolters Kluwer, 715–761. Online: <https://doi.org/10.55413/9789632959313>

⁵⁵ ALBERT–BÍRÓ 2015: 150–161.

- BORBÍRÓ Andrea – SZABÓ Judit (2012): Harmadlagos megelőzés a magyar büntetés-végrehajtási intézetekben a nemzetközi kutatások fényében. *Kriminológia Tanulmányok*, (49), 158–193.
- BOROS János (2005): A hosszú tartamú szabadságvesztés hatása a fogvatartottak személyiségére. *Börtönügyi Szemle*, 24(2), 19–24.
- BRANTINGHAM, Paul J. – FAUST, Frederic L. (1976): A Conceptual Model of Crime Prevention. *Crime & Delinquency*, 22(3), 284–296. Online: <https://doi.org/10.1177/001112877602200302>
- CAVADINO, Michael – DIGNAN, James – MAIR, George (2013): *The Penal System: An Introduction*. [H. n.]: SAGE
- CLEMMER, Donald (1958): *The Prison Community*. Holt: Reinhart and Wilson.
- CREWE, Ben – HULLEY Susie – WRIGHT, Serena (2007): Swimming with the Tide: Adapting to Long-Term Imprisonment. *Justice Quarterly*, 34(3), 517–541. Online: <https://doi.org/10.1080/07418825.2016.1190394>
- CULLEN, Francis T. – GENREAU, Paul (2000): Assessing Correctional Rehabilitation: Policy, Practice, and Prospects. *Policies, Processes, and Decisions of the Criminal Justice System*, 3, 109–175.
- FLANAGAN, Timothy J. (1980): The Pains of Long-Term Imprisonment. A Comparison of British and American Perspectives. *British Journal of Criminology*, 20(2), 148–156. Online: <https://doi.org/10.1093/oxfordjournals.bjc.a047154>
- FLIEGAUF Gergely (2012): A börtönpszichológia elhatárolása a kriminálpszichológiától. *Börtönügyi Szemle*, 31(1), 45–62.
- FIÁTH Titanilla (2019): A „terápiás börtön” története. *Imago*, 8(3), 53–69.
- GÖNCZÖL Katalin (2013): A túlélő börtön. In Máthé Gábor et al. (szerk.): *Jogtörténeti Parerga. Ünnepi tanulmányok Mezey Barna 60. születésnapja tiszteletére*. Budapest: ELTE Eötvös, 125–132.
- GÖNCZÖL Katalin – KORINEK László (1996): *Kriminológiai ismeretek*. Budapest: Corvina.
- GRIFFITHS, Curt T. – DANDURAND, Yvon – MURDOCH, Danielle (2007): *The Social Reintegration of Offenders and Crime Prevention*. Ottawa: NCP.
- HACKER Ervin (1918): *A börtönügy*. Pécs: Dunántúli Nyomda.
- HEGEDŰS Judit – IVASKEVICS Krisztián (2016): Büntetés-végrehajtásban dolgozók nézetei a reintegrációról. *Alkalmazott Pszichológia*, 16(4), 71–92. Online: <https://doi.org/10.17627/ALK-PSZICH.2016.4.71>
- HESKIN K. J. et al. (1974): Psychological Correlates of Long-Term Imprisonment: III Attitudinal Variables. *The British Journal of Criminology*, 14(2), 150–157. Online: <https://doi.org/10.1093/oxfordjournals.bjc.a046532>
- HULLEY, Susie – CREWE, Ben – WRIGHT, Serena (2016): Re-Examining the Problems of Long-Term Imprisonment. *The British Journal of Criminology*, 56(4), 769–792. Online: <https://doi.org/10.1093/bjc/azv077>
- JUHÁSZ Livia (2015): A bűnmegelőzés néhány lényegi kérdése a büntető-igazságszolgáltatás tükrében. *Diskurzus*, 5(2), 3–10.
- JUHÁSZ Zsuzsanna (2006): A megújult Európai Börtön szabályok ismertetése. *Acta Universitatis Szegediensis: Acta Juridica et Politica*, 68(12), 1–28.
- JUHÁSZ Zsuzsanna (2013): Az időskorú fogvatartottokról. *Acta Universitatis Szegediensis: Forum: Acta Juridica et Politica*, (3)1, 39–52.
- LIPSEY, Mark – CHAPMAN, Gabrielle L. – LANDENBERGER, Nana A. (2001): Cognitive-Behavioral Programs for Offenders. *The Annals of American Academy of Political and Social Science*, 578(1), 144–157. Online: <https://doi.org/10.1177/000271620157800109>
- LŐRINCZ József (2006): A „nevelés-gondolat” a XX. századi hazai börtönügyben – jogászi szemmel. *Börtönügyi Szemle*, 25(3), 1–20.
- LŐRINCZ József – NAGY Ferenc (1997): *Börtönügy Magyarországon*. Budapest: DUNA-MIX.
- MARUNA, Shadd – LEBEL, Thomas P. (2002): Revisiting Ex-Prisoner Re-Entry: A Buzzword in Search of a Narrative. REX, Sue – TONRY, Michael (szerk.): *Reform and Punishment: The Future of Sentencing*. Portland: Willam Publishing, 158–180.
- MARTINSON, Robert (1974): What Works? Questions and Answers about Prison Reform. *The Public Interest*, 42, 22–54.

- MEZEY Barna (1995): *A magyar polgári börtönügy kezdetei*. Budapest: Osiris–Századvég.
- MEZEY Barna (2000): A polgári börtönügyi tudományosság a XIX–XX. század Magyarországon. In BÓDINÉ BELEZNAI Kinga – MEZEY Barna (szerk.): *A magyar börtönügy kutatásának alapjai*. Budapest: ELTE ÁJK, 5–120.
- MEZEY Barna (2005): A hosszú tartamú szabadság-büntetés a jogtörténetében. *Börtönügyi Szemle*, 24(2), 2–6.
- NAGY Ferenc (2005): A hosszú tartamú szabadságvesztés büntetőjogi kérdéseiről. *Börtönügyi Szemle*, 24(2), 7–18.
- POPPER Péter (1970): *A kriminális személyiségzavar kialakulása*. Budapest: Akadémiai.
- PRATT, Travis C. – GAU, Jacinta M. – FRANKLIN, Travis W. (2010): Key Idea: Rehabilitation is Dead. In PRATT, Travis C. – GAU, Jacinta M. – FRANKLIN, Travis W.: *Key Ideas in Criminology and Criminal Justice*. [H. n.]: SAGE, 71–85. Online: <https://doi.org/10.4135/9781483388045>
- RAKIS, John (2005): Improving the Employment Rates of Ex-Prisoners Under Parole. *Federal Probation*, 69(1), 7–12.
- RUZSONYI Péter (2006): A kriminálpedagógia lehetősége a börtönadaptáció és a társadalmi integrálás érdekében. *Börtönügyi Szemle*, 25(2), 21–33.
- RUZSONYI Péter (2015): A börtön mint veszélyforrás. In GAÁL Gyula – HAUZINGER Zoltán (szerk.): *Modernkori veszélyek rendészeti aspektusai*. Pécs: Magyar Hadtudományi Társaság Hátőr Szakosztály Pécsi Szakcsoport, 23–33.
- RUZSONYI Péter (2021): A kriminálpedagógia bemutatása. *Neveléstudomány*, (1), 5–16. Online: <https://doi.org/10.21549/NTNY.32.2021.1.1>
- SEEMAN, Melvin (1959): On the Meaning of Alienation. *American Sociological Review*, 24(6), 783–791. Online: <https://doi.org/10.2307/2088565>
- SZABÓ Judit (2014): Rehabilitálható-e a rehabilitáció? *Börtönügyi Szemle*, 33(4), 28–40.
- VIG Dávid – FLIEGAUF Gergely (2019): A szabadságvesztés és az elkövetők reintegrációja. In BORBÍRÓ Andrea et al. (szerk.): *Kriminológia*. Budapest: Wolters Kluwer, 957–982.
- VOLFORD Róbert (2015a): A Szegedi Fegyház és Börtön HSR körlete team tapasztalatainak alkalmazási lehetőségei. In CSÓTI András (szerk.): *Körletmozaikok 2015. „A büntetés-végrehajtási intézetek személyi állományának vizsgálata” című kutatás tanulmányai*. Budapest: Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága, 95–109.
- VOLFORD Róbert (2015b): A modellkörlet tapasztalatai a Szegedi Fegyház és Börtönben 2015. In CSÓTI András (szerk.): *Körletmozaikok 2015. „A büntetés-végrehajtási intézetek személyi állományának vizsgálata” című kutatás tanulmányai*. Budapest: Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága, 129–144.
- WORMITH, Stephen J. et al. (2007): The Rehabilitation and Reintegration of Offenders. The Current Landscape and Some Future Directions for Correctional Psychology. *Criminal Justice and Behavior*, 34(7), 879–892. Online: <https://doi.org/10.1177/0093854807301552>

ABSTRACT

A Long-term Imprisonment and Reintegration

Anna Luca BREZOVSKI

A topic that cannot lose its topicality is the relationship between the punishment of imprisonment and reintegration, influencing the positive effect of the successful rehabilitation of prisoners from the closed world. It is in the interest of society that the person who has served the sentence is able to assert himself in the world within a legal framework, that due to criminogenic factors, he is not allowed to repeat the path of crime. A number of empirics have

already been published on this complex and attention-worthy topic, as there are many aspects of both imprisonment and reintegration that are of wider interest, not only for researchers. The importance and nature of contact, the special regime system or exactly how much time we mean by a long period are such important topics, because from the point of view of the quality of our society, it does not matter at all what impulses in a community invisible to most of us affect the person who is released at the same time after prison the hope and burden of a new life, a clean slate.

Keywords: *long-term imprisonment, reintegration, prison harms, penitentiary institution*